

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2025, sp. zn. 27 Cdo 2648/2024, ECLI:CZ:NS:2025:27.CDO.2648.2024.1

Číslo: 49/2026

Právní věta:

Právní úprava nadací obsažená v občanském zákoníku nedovoluje zakladateli nadace převést své (vysoce osobní) postavení zakladatele na jinou osobu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.09.2025

Spisová značka: 27 Cdo 2648/2024

Číslo rozhodnutí: 49

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Nadace (o. z.), Zakladatel

Předpisy: § 303 o. z.

§ 310 písm. b) o. z.

§ 317 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání navrhovatelky proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 5. 2024, sp. zn. 9 Cmo 286/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

a) Návrh na zahájení řízení

1. Návrhem doručeným Městskému soudu v Praze (dále jen „rejstříkový soud“) dne 23. 10. 2023, se Nadace českého kubismu, identifikační číslo osoby 26738465 (dále též jen „navrhovatelka“), domáhá změny zápisu v nadačním rejstříku, jež spočívá ve výmazu Libora Kindla (dále jen „L. K.“) coby stávajícího zakladatele navrhovatelky a zápisu Pavla Šafáře (dále jen „P. Š.“) coby nastupujícího zakladatele navrhovatelky. K návrhu navrhovatelka doložila Dohodu o změně zakladatele v nadační listině ze dne 28. 8. 2023 uzavřenou mezi L. K. a P. Š.

b) Řízení před rejstříkovým soudem

2. Rejstříkový soud usnesením ze dne 27. 10. 2023, č. j. N 468/RD159/MSPH, Fj 390188/2023, návrh na změnu zápisu zakladatele v nadačním rejstříku zamítl.

3. Rejstříkový soud, cituje ustanovení § 317 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), konstatoval, že možnost změny zakladatele ze zakládací listiny navrhovatelky nevyplývá.

4. Nadto změna zakladatele nadace dle rejstříkového soudu není možná, neboť zakladatelské jednání je konzumováno samotným vytvořením nadace. Pozice zakladatele je pevně spjata s konkrétní osobou, přičemž zásada jedinečnosti a nepřevoditelnosti jeho pozice vychází z tzv. nadační svobody, kterou je zakladatel nadán.

c) Odvolací řízení

5. Vrchní soud v Praze k odvolání navrhovatelky v záhlaví označeným usnesením potvrdil rozhodnutí rejstříkového soudu.

6. Vycházeje ze zákonné úpravy nadací, jakož i z jejich odlišení coby fundací od právní úpravy korporací, odvolací soud uzavřel, že postavení zakladatele nadace je „konstantní a neměnné v tom, že jeho změna (jako taková) po vzniku nadace není možná“. Zakladatel si v nadační listině může ponechat určitá oprávnění, nenáleží mu však právo, aby se jakkoli mohl zbavit svého postavení zakladatele, tedy ani právo na převod tohoto postavení na jinou osobu. Zakladatel nemůže své postavení opustit ani tím, že by z něj odstoupil či s ním jinak disponoval, neboť jeho pozice nepředstavuje převoditelnou hodnotu.

7. Odvolací soud závěrem konstatoval, že jím provedený výklad je v souladu jak s odbornou literaturou, tak s jeho dosavadní judikaturou (k tomu odkázal na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2020, sp. zn. 14 Cmo 325/2019).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené usnesení odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, resp. při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to otázky, zda lze v nadaci zřízené dle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, změnit osobu zakladatele.

9. Dovolatelka uvádí, že nadace má primárně sloužit účelu a potřebám svého zakladatele, jemuž zákon ponechává na uvážení, zda bude možné měnit nadační listinu, popř. jakým způsobem budou jmenováni členové volených orgánů nadace. Nezakazuje-li zákon výslovně změnu osoby zakladatele a naopak ponechává-li mu širokou libovůli při organizaci a správě nadace, je třeba – v souladu s § 1 odst. 2 o. z. – možnost převodu postavení zakladatele připustit.

10. Nadto pozice zakladatele je dle mínění dovolatelky ve většině nadací čestnou funkcí, popř. je svěřena obchodním společnostem, u nichž lze „fakticky vyměnit osobu zakladatele převodem obchodního podílu“. V projednávané věci chtěl L. K. převodem pozice zakladatele „poděkovat“ současnému předsedovi správní rady, který se o fungování nadace zasadil.

11. Dovolatelka dále odkazuje na „částečně obdobnou“ právní úpravu ústavu, kde změnu zakladatele připouští § 406 odst. 2 o. z., jakož i na usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 8 Cmo 285/2016. Dovoláním napadené rozhodnutí dle jejího názoru odporuje vůli zakladatele, nechrání zájmy žádné třetí osoby a naopak „spíše poškozují jméno navrhovaného zakladatele, když

mu fakticky říká, že není tohoto postavení hoden“.

12. Nesprávný je i závěr rejstříkového soudu, podle něhož nadační listina dovolatelky změnu zakladatele nepřipouští. Nadační listina naopak výslovně svěruje oprávnění ji změnit správní radě. Rejstříkový soud tak měl v souladu s § 88 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěrenských fondů, vyzvat dovolatelku k doložení rozhodnutí správní rady o změně nadační listiny v části týkající se zakladatele.

13. Konečně dovolatelka upozorňuje na roztržštěnost judikatury rejstříkových soudů, které v obdobných případech změnu zakladatele nadace do nadačního rejstříku zapsaly.

III.

Připustnost dovolání

14. Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou a splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho připustností.

15. Dovolání je připustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešené (dovoláním otevřené) otázky, zda lze dohodou převést pozici zakladatele nadace na jinou osobu.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Podle § 303 o. z. je fundace právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.

17. Podle § 304 o. z. je fundace ustavena zakladatelským právním jednáním nebo zákonem, v nichž musí být určeny i její majetkové zajištění a účel.

18. Z § 306 odst. 1 věty první o. z. plyne, že zakladatel zakládá nadaci k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu.

19. Podle § 310 písm. b) o. z. zakládací listina nadace obsahuje alespoň jméno zakladatele a jeho bydliště nebo sídlo.

20. Z § 317 o. z. plyne, že po vzniku nadace lze nadační listinu změnit v rozsahu a způsobem, který zakladatel v nadační listině výslovně vyhradil pro sebe nebo některému z orgánů nadace.

21. Podle § 318 o. z. pak platí, že změní-li se po vzniku nadace okolnosti natolik, že vyvolají v zájmu nadace rozumnou potřebu změny jejích vnitřních poměrů, může zakladatel nadační listinu změnit, třebaže si takové právo v nadační listině nevyhradil; k platnosti změny se vyžaduje, aby s ní souhlasila správní rada a aby se změna nedotkla práv třetích osob (odstavec první). Změnu nadační listiny nadace zveřejní; účinnosti změna nabývá uplynutím tří měsíců ode dne zveřejnění. Navrhne-li soud v této lhůtě ten, kdo tvrdí, že jeho práva byla změnou nadační listiny dotčena, aby rozhodl o neplatnosti změny, může soud rozhodnout, že se účinnost změny nadační listiny odkládá až do jeho rozhodnutí (odstavec druhý). Ustanovení odstavců 1 a 2 se nepoužijí, pokud by se změna nadační listiny měla týkat její části, o které zakladatel v nadační listině určil, že je nezměnitelná (odstavec třetí).

22. Právní úprava nadací, obsažená v zákoně č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), účinná do 31. 12. 2013, byla založena (mimo jiné) na zásadě nezměnitelnosti nadační vůle; po vzniku nadace

nebylo možné nadační listinu změnit (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. [29 Cdo 4508/2009](#), a tam citovanou literaturu). Oproti tomu občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 umožňuje i po vzniku nadace změnit nadační listinu v rozsahu a způsobem, který zakladatel v nadační listině výslovně vyhradil pro sebe nebo některému z orgánů nadace (§ 317 o. z.), a za podmínek § 318 o. z. i tehdy, jestliže si zakladatel právo změnit nadační listinu nevyhradil (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4921/2015](#), uveřejněné pod číslem 134/2018 Sb. rozh. obč.).

23. Jelikož občanský zákoník neobsahuje žádné ustanovení, jež by výslovně zakazovalo změnu osoby zakladatele v nadační listině, bylo by za použití jazykového výkladu možné dovodit, že této změny lze dosáhnout postupem podle § 317 o. z., respektive § 318 o. z. (srov. § 1 odst. 2 o. z.). Jazykový výklad však představuje pouze prvotní přiblížení k aplikované právní normě, a je tedy pouhým východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu, k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd. (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#), uveřejněný pod č. 30/1998 Sb., nález Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. [Pl. ÚS 42/03](#), uveřejněný pod č. 280/2006 Sb., či nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 87/06](#)).

24. Založení nadace, tj. právnické osoby soukromého práva tvořené účelovým sdružením majetku, je projevem tzv. nadační (fundační) svobody zakladatele, která je derivátem svobody vlastnické [srov. Ronovská, K. in Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1078]. Podstatou existence nadace je vůle zakladatele, který zásadně se vznikem nadace ztrácí svou imanentní vazbu na chování vzniklé nadace (tzv. zásada separace) [viz Hurdík, J. in Hurdík, J., Telec, I. Zákon o nadacích a nadačních fondech. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1998, s. XXXVII]. Jakkoli je zakladatel oprávněn vyhradit si pro sebe v nadační listině některá práva a povinnosti, jimiž může ovlivňovat fungování nadace po jejím vzniku, „existenční pouto“ mezi zakladatelem a nadací trvá jen do jejího vzniku, v jehož důsledku dojde k osamostatnění určité majetkové hodnoty pro stanovený účel (tzv. zásada zpodstatnění). Následně to již není aktuální vůle zakladatele, ale projev vůle zakladatele zachycený (petrifikovaný) v nadační listině, který má pro nadaci zásadní (existenční) význam (k tomu srov. Ronovská, K.: K postavení zakladatelů nadací a nadačních fondů po rekodifikaci soukromého práva. Právní rozhledy, ročník 2015, číslo 22).

25. Z uvedeného plyne, že zakladatel má ve vztahu k nadaci výjimečné (esenciální) postavení, neboť jejím založením uplatňuje své (osobní) právo a určuje její základní parametry (majetek, účel, doba trvání, organizační struktura apod.). Jakkoliv se jeho postavení po vzniku nadace, tj. poté, kdy dojde k oddělení projevu nadační vůle od osoby zakladatele, mění, zákon mu na řadě míst přiznává práva, jimiž může chod nadace dále ovlivnit (srov. např. § 318 odst. 1 o. z., § 321 odst. 1 o. z. atd.). Tato práva přitom zákon zpravidla svěřuje pouze (konkrétní) osobě zakladatele; jde o práva osobní (spjatá s osobou zakladatele). Uvedenému odpovídá i skutečnost, že zákon v řadě ustanoveních přímo počítá se situací, kdy zde zakladatel již není (srov. § 319 o. z., § 323 o. z.), aniž by předpokládal převod, popř. přechod jeho pozice.

26. Jinými slovy, občanský zákoník vychází z koncepce, podle níž zakladatel, jenž se rozhodl vyčlenit majetek k založení nadace a zachytil svou vůli v zakládací (nadační) listině, tímto realizoval své osobní právo vyplývající mu z nadační svobody a získal specifické (esenciální) postavení (práva a povinnosti) ve vztahu k jím založené nadaci. Toto postavení neztrácí ani po vzniku nadace; pozice zakladatele je stále svázána s konkrétní osobou zakladatele [shodně srov. např. Ronovská, K., op. cit.]. Zakladatel může některá svá oprávnění (např. jmenovat členy orgánu nadace) delegovat na třetí osobu; ani tím však nedochází k převodu pozice zakladatele, která je svázána s nadační vůlí zachycenou v zakládací listině.

27. Závěr, podle něhož pozici zakladatele nadace nelze převést na jinou osobu, se podává z řady

(českému právnímu řádu) blízkých zahraničních právních úprav – viz např. § 3 odst. 3 rakouského Privatstiftungsgesetz, čl. 552 lichtenštejského Personen – und Gesellschaftsrecht, nebo čl. 86a švýcarského Zivilgesetzbuch. Rakouský Nejvyšší soudní dvůr opakovaně ve své judikatuře dovodil, že pozice zakladatele nadace je jeho vysoce osobní (höchstpersönlich) právo, které nelze „darovat“ jiné osobě ani je jinak převést, neboť je pevně spjato s osobou zakladatele a vyplývá z jeho původní vůle (k tomu srov. rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 25. 5. 2007, sp. zn. 6 Ob 18/07a, nebo ze dne 21. 12. 2015, sp. zn. 6 Ob 108/15y; dále viz i rozsudek švýcarského Spolkového soudu ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. 5A_856/2016, 5A_865/2016, či rozhodnutí lichtenštejského Nejvyššího soudního dvora ze dne 6. 12. 2001, sp. zn. Cg 378/99-55). Z literatury lze na podporu shodných závěrů poukázat na díla Heiss, H., Lorenz, B., Schauer, M. Kommentar zum liechtensteinischen Stiftungsrecht. 2. vyd. Basel: C. H. Beck, 2022, s. 1365, či Sprecher, T. Stiftungsrecht in a nutshell, Curych: DIKE, 2023, s. 28, 29).

28. Opačný výklad by přitom odporoval jak zásadám, na nichž je nadační (fundační) právo postaveno [tj. výše popsáným zásadám „oddělenosti“ (separace) a „zpodstatnění“; k tomu srov. Pihera, V., Ronovská, K. Fundační principy a hranice jejich flexibility. K otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací. Právník, č. 9/2018, s. 708], tak i smyslu a účelu právní úpravy nadací, která má zajistit stabilitu a ochranu majetku vyčleněného k určitému účelu před vnějšími vlivy (včetně vlivu zakladatele). Z toho důvodu je při posuzování (zákonem připuštěných) výjimek ze zásady separace nadace od zakladatele na místě jejich restriktivní výklad.

29. Nejvyšší soud proto uzavírá, že právní úprava nadací obsažená v občanském zákoníku nedovoluje zakladateli nadace převést své (vysoce osobní) postavení zakladatele na jinou osobu (změnit osobu zakladatele v zakládací listině).

30. Pro úplnost lze dodat, že obdobný závěr učinil Nejvyšší soud též v poměrech obecně prospěšné společnosti, když v usnesení ze dne 5. 12. 2023, sp. zn. [27 Cdo 1339/2023](#), dovodil, že práva zakladatele k existující obecně prospěšné společnosti jsou čistě osobního charakteru a nemají majetkovou povahu.

31. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud, který neshledal ani vady řízení, k nimž u přípustného dovolání přihlíží v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.